

Sabotør ga unike krigs-dokumenter til Vemork

UNIKT MATERIALE: Einar Skinnarland (t.h.) viser Vemork-arkivar Erik Håtvædt de originale krigs-dagbøker og radiatorapporter til og fra London i årene 1942-45.

BYGDE SELV SABOTØRHYTTA: Einar Skinnarland fikk i går gjensyn med sabotørhytta som han selv var med å bygge i Skindalen i Vinje. Hytta står nå nedenfor Vemork-museet.

■ Gary Payton

Einar Skinnarland, en av tiotelegrafistene fra de verdenskjente tungtvannssabotasjene, ga i går unike dokumenter fra krigsårene til Norsk Industriarbeidermuseet.

Dokumentene består av de originale krigs-dagbøker, og kopier av meldingene som ble sendt til og mottatt fra London i årene 1942-45. Skinnarland har "oversatt" de kodede meldingene slik at opplysningene nå foreligger i klartekst et hefte på hele 144 sider. I løpet av 63.498 kortfattede ord blir bl.a. berømte sabotasjeoperasjoner som Grouse og Swallow

beskrevet i et språk og viten fra 50 år siden.

- Dette er en unik kilde som vi ikke tidligere har hatt direkte kontakt med, sier museumsbestyrer Bjørn Edvardsen. - Hittil har vi ikke hatt kunnskaper nok om til å hevde at alle sider av krigshistorien er dekket. Dette materialet vil gi oss noe å arbeide med i flere år fremover. Og bare Einar Skinnarland kunne ha gitt oss disse opplysningene.

Nye opplysninger

- Dokumentene fastsetter tidspunkter og i tillegg bekrefter en del viktige historiske opplysninger som før bare er blitt antydning i andre kilder, sier arkivar Erik Håtvædt. - En av rapportene til London etter at jernbanefergen "Hydro" ble senket på Tinnsjøen i 1944 forteller f.eks. at fire av tung-

tvannsfatene i lasten faktisk fløt opp til overflaten. Rapporten opplyser at halvparten av de delvis fylte fatene inneholdte prosentvis lite tungtvann, mens de øvrige hadde høye konsentrasjoner.

- Det tar tid å komme igjen med telegramstilen og kodene, fortsetter Håtvædt. - Men etterhvert som du klarer det, blir disse dokumentene den rene spenningsromanen.

Dokumentene, som er klart for offentliggjørelse av det britiske SOE (Special Operations Executive), blir nå lagret i arkivet på Vemork, tilgjengelig for alle seriøse forskere. Originaldokumentene består av en rekke små, grønne notablokker og en del "syvende sanser."

Disse siste forteller hele historien dag for dag helt fra Skinnarland flyktet til England i 1942 med skøyta "Galtesund," til han få dager senere ble sluppet ut i fallskjerm over Hardangervidda, og videre om de nærmeste årene der han opererte som radiotelegrafist.

I går fikk han bl.a. gjensyn med ei av hyttene som han for 52 år siden var med og satt opp spesielt for sabotørene. Hytta ble for få år siden flyttet

til området nedenfor museet på Vemork.

Gjensyn med radiohytta

- Det var min bror Olav som arrangerte materialene til denne hytta sommeren 1944, forteller Skinnarland utenfor hyttedøra. - De ble rodd over Møsvatn til der Skinelva kommer ut i Møsvatn, og så transportert av Olav Skindalen med hest to kilometer opp til Skinevatnet. Da tok vi over og rodde materialene derfra til en liten seter midt på Skinevatnet, og bar alt sammen oppover lia der.

- For øvrig skal det i denne lille hytta egentlig være plass til seks personer, men Jon Hammeren pleide å fleipe med at "Bonzo," som var Knut Haukelids dekknavn, var så klumsete at bare tre mann kunne være i hytta da han var med, legger han til.

Einar Skinnarland bor nå i Toronto i Canada, men er av til på besøk i Norge. Siste gang var for tre år siden, men i går var han altså tilbake, denne gangen med sin sønn Ragnvald som arbeider i delstaten Washingtons miljøvernavdeling.

KOMPANI LINGE: Industriarbeidermuseets bestyrer, Bjørn Edvardsen, (t.h.) fikk også overrakt Skinnarlands paradeuniform.

- Jeg må si som de andre sabotørene at det ikke hadde vært mulig å gjennomføre noen av disse operasjonene uten den fulle støtten fra lokalbefolkningen, sier Skinnarland. - Spesielt folk på Møststrand, men sin innebygget skepsis overfor sentrale myn-

digheter, var flinke til dette med "security." De ga ofte blaffen i styresmaktene, og gjorde det folk tradisjonelt alltid hadde gjort deroppe, uten å bli tatt. De kunnskapene delte de med oss, og slik unngikk vi tyskerne.